

Հայ-Ռուսական

Համալսարանի ՀՀ ԲԿԳԿ-ի

իրավագիտության 063 մասնագիտական խորհուրդին

(հասցե՝ 0051, Հայաստանի Հանրապետություն,

ք.Երևան, Հովսեփ Էմինիփողոց, 123)

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք

**Ռաֆիկ Գազիկի Խանդանյանի իրավաբանական գիտությունների դոկտորի
գիտական աստիճանի հայցման «ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐՄԱՏԻՎ
ԲՆՈՒՅԹԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ (ՏԵՍԱՊԱՏՄԱԿԱՆ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)» դոկտորական ատենախոսության վերաբերյալ ԺԲ.00.01 –
«Պետության և իրավունքի տեսություն և պատմություն, պետական և իրավական
ուսմունքների պատմություն» մասնագիտությամբ**

Դոկտորական ատենախոսության շրջանակներում հրապարակային պաշտպանությանը ներկայացված Ռաֆիկ Խանդանյանի գիտական ուսումնասիրությունը նվիրված է արդի հայ իրավագիտության մեջ առանցքային նշանակություն ունեցող հիմնախնդիրին՝ նորմատիվ բնույթի իրավական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության տեսական և գործնական հիմքերի համակողմանի ուսումնասիրությանը:

Ատենախոսության թեմայի արդիականությունը կասկած չի հարուցում, քանի որ դատարանների կողմից նորմատիվ իրավական ակտերի իրավաչափության ստուգման արդյունավետ մեխանիզմների ապահովումը կարևոր նախապայման է իրավունքի գերակայության և իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի իրականացման համար: Այս հարցի գիտական վերլուծությունը և համակարգային մեկնաբանությունը մինչև այժմ հայ իրավագիտության մեջ լիարժեքորեն ուսումնասիրված չեն եղել:

Ատենախոսությունը և նրա սեղմագիրը բովանդակային և կառուցվածքային առումով համապատասխանում են նման գիտական աշխատություններին ներկայացվող պահանջներին: Աշխատությունը հիմնված է ՀՀ Սահմանադրության, գործող օրենսդրության, իրավաքաղաքական տեսության, եվրոպական և ռուսական

դոկտրինալ աղբյուրների և դատական պրակտիկայի համակողմանի վերլուծության վրա:

Գիտական աշխատությունը կազմված է ներածությունից, հինգ գլուխներից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

Ներածության մեջ հիմնավորված են ընտրված թեմայի արդիականությունը, հետազոտության նպատակը, խնդիրները, օբյեկտը և առարկան, ինչպես նաև ներկայացված են գիտական նորույթը և պաշտպանության ենթակա դրույթները:

Առաջին գլխում հեղինակը վերլուծում է արդարադատության և դատական վերահսկողության հասկացությունների փոխհարաբերությունը՝ ընդգծելով, որ վարչական արդարադատությունը ինքնին ներառում է նաև նորմատիվ իրավական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության գործառույթը: Հեղինակը փաստարկված ձևով ապացուցում է, որ արդարադատության գաղափարը պետք է մեկնաբանել ոչ թե նեղ դատավարական, այլ լայն իրավաքաղաքական իմաստով՝ որպես իրավունքի պաշտպանության ամբողջական մեխանիզմ:

Երկրորդ գլխում հեղինակը կատարում է պատմաիրավական համակողմանի վերլուծություն՝ ներկայացնելով նորմատիվ իրավական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության ինստիտուտի զարգացման փուլերը՝ սկսած Ցարական Ռուսաստանի օրենսդրությունից մինչև հետխորհրդային շրջան: Հետազոտությունը հիմնավորված է բազմաթիվ աղբյուրներով և ցույց է տալիս, որ դատական վերահսկողության գաղափարը հայ իրավական համակարգում ունի խորը պատմական հիմքեր:

Երրորդ գլխում խորությամբ ուսումնասիրվում է նորմատիվ, անհատական և լոկալ իրավական ակտերի հարաբերակցությունը՝ ներկայացնելով դրանց իրավաբանական բնույթի տարբերությունները: Հեղինակը առաջարկում է դասակարգման նոր մոտեցում՝ ըստ բնույթի և ըստ ներգործության ոլորտի, ինչը կարևոր ներդրում է իրավական ակտերի տեսության մեջ:

Հեղինակը նաև հիմնավորում է, որ անհրաժեշտ է ՀՀ-ում էքսպլիցիտ ճանաչել ոչ միայն պետական, այլև ոչ պետական մարմինների կողմից ընդունված լոկալ նորմատիվ ակտերի նկատմամբ ուղղակի դատական վերահսկողության ինստիտուտը, ինչը կարևոր դեր կունենա կորպորատիվ և վարչական իրավունքի խաչաձև ոլորտներում:

Չորրորդ գլխում ներկայացվում է ենթաօրենսդրական ակտերի իրավաչափության ստուգման եռաստիճան սխեմա՝

- լիազորող նորմի իրավաչափություն,
- ձևական իրավաչափություն,

- նյութական իրավաչափություն:

Այս մոդելը նորարարական է և կարող է հիմք հանդիսանալ վարչական դատավարական վերահսկողության բարելավման համար:

Հինգերորդ գլխում հեղինակը մանրամասն վերլուծում է Ռուսաստանի և Գերմանիայի իրավական դոկտրինում կարգավորող իրավական ակտերի օրինականությունը ստուգելու երկու տարբեր մոտեցումները:

Ընդհանուր առմամբ, հեղինակը եզրակացնում է, որ անկախ նրանից, թե խախտումը բովանդակային է, թե ընթացակարգային, ենթաօրենսդրական ակտերը պետք է համապատասխանեն վերադաս օրենսդրությանը՝ իրավական կայունությունն ու արդարությունն ապահովելու համար:

Հեղինակի եզրակացություններն ամփոփում են տեսական նորարարություններ և ունեն գործնական նշանակություն: Դրանք կարող են կիրառվել ինչպես օրենսդրական բարեփոխումների, այնպես էլ դատական և վարչական պրակտիկայի կատարելագործման գործընթացներում:

Թեկնածուական (դոկտորական) աշխատանքի բովանդակությունը համապատասխանում է ընտրված թեմային, կառուցվածքն ու վերլուծությունները՝ դոկտորական աշխատանքի չափանիշներին: Հեղինակի եզրակացությունները գիտականորեն հիմնավորված են, փաստարկված և համակարգային:

Դիտարկումներ և նկատառումներ:

Չնայած աշխատանքը կատարվել է բարձր գիտական մակարդակով, այնուամենայնիվ կան դրույթներ, որոնք պահանջում են որոշակի հստակեցում.

Առաջին, աշխատանքում հստակ չի սահմանազատվել «դատական վերահսկողություն» և «վարչական վերահսկողություն» հասկացությունների իրավական սահմանագիծը: Արժեք ընդգծել դրանց միջև գործառնական տարբերությունը՝ կանխելու համար իրավակիրառ շփոթությունները:

Երկրորդ, նորմատիվ իրավական ակտերի և լոկալ ակտերի հարաբերակցության քննարկման ընթացքում ցանկալի կլիներ ավելի լայնորեն անդրադառնալ դատական պրակտիկային՝ ներկայացնելով ՀՀ Վարչական դատարանի և Վճռաբեկ դատարանի համապատասխան որոշումները:

Երրորդ, ենթաօրենսդրական ակտերի իրավաչափության ստուգման եռաստիճան սխեմայի կիրառական կոդը կարող էր մանրամասնորեն ներկայացվել կոնկրետ օրինակներով, ինչը կավելացներ աշխատանքի գործնական արժեքը:

Չորրորդ, արդարադատության պատմաիրավական զարգացման համատեքստում կարելի էր ավելի ընդարձակ անդրադառնալ եվրոպական վարչական

